

Sakseåsen

**

Referanse:

Olberg S. 2018. Naturverdier for lokalitet Sakseåsen, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2017. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink: <http://borchbio.no/narin/?nid=6223>)

Referansedata

Fylke: Østfold
Kommune: Marker
H.o.h.: 160-250moh
Areal: 443 daa

Prosjektilhørighet: Frivilligvern 2017
Inventør: STO
Vegetasjonsone: boreonemoral 100% (890 daa)
Vegetasjonseksjon: O2-Klart oseanisk

Sammendrag

Sakseåsen ligger helt sør i Marker kommune, vest for Bøensfjorden, og ligger sør for Rakkestadveien mellom Seljedalsåsen, Lindalsåsen, Bergtjernet og Saksetjernet (inkludert). Området ligger mellom 160 og 250 m o.h., hvorav de lavereliggende delene ligger under marin grense. Fattig diorittisk til granittisk gneis er dominerende, med noe rikere glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt sørøst for Sakseåsen, samt et lite belte med gabbro/amfibolitt nordvest for Saksetjernet. Rikere vegetasjon ble bare observert i bunn av skrenten sør for Sakseåsen. Bart fjell dominerer med litt løsmasser i form av tynt humus-/torvdekke i nord. Sakseåsen ligger i boreonemoral vegetasjonssone og i klart oseanisk vegetasjonssesksjon.

Deler av undersøkelsesområdet er utelatt grunnet ung, fattig skog, og verneforslaget er på 443 daa og oppnår én stjerne på størrelse. Arronderingen er ikke spesielt god med tanke på topografien, men de omkringliggende skogkvalitetene ser ikke ut til å være store og begrenser utvidelsespotensialet. Sakseåsen består hovedsakelig av barskog på lav og middels bonitet. Furskog er klart dominerende, med bærlyngskog og røsslyng-blokkebærfurskog som vanligste vegetasjonstyper. Noe lavskog forekommer på de skrinne arealene. Blåbærskog forekommer på mer middels bonitet, og her er skogen mer variert med innslag av bjørk og varierende mengder med gran. Rene granskogspartier forekommer sjeldent. I deler av den sørvendte skrenten nedenfor Sakseåsen er det boreal blandingsskog eller barskog med mye innslag av løvtrær, deriblant en ospesuksesjon som er tilgrodd med gran. I bunn av skrenten er det stedvis granskog. Svak lavurt forekommer i mindre partier i nedre del av skrenten nedenfor Sakseåsen. Litt vann (Saksetjernet) og myr forekommer nord i området.

Skogen er i snitt middels gammel uten nyere hogstingrep eller beplantninger. Et par små arealer med granplantefelt forekommer derimot i Ørnedalen. Generelt er det lite død ved i området, og den dødveden som forekommer er ofte lite nedbrutt, noe som tyder på omfattende tidligere hogster og manglende dødvedkontinuitet. Nærmere skrenten og i (særlig) nedre del av skrenten er det derimot eldre skog, mest gran, men også en del furu og noe borealt løv, og med generelt mere og grovere død ved med noe bedre kontinuitet. Løvtremengden øker betraktelig i skrenten, som også har en del dødved og noe varierende alder på trærne, med blant annet flere gamle ospetrær. Gamle furutrær finnes på toppen av Sakseåsen.

Et kjerneområde vurdert som viktig (B-verdi) ble avgrenset i skrenten nedenfor Sakseåsen, og er kartlagt som et gammelt ospesholt i mosaikk med bar-blandingsskog. Deler av en viktig (B-verdi) lavlandsmyr ligger innenfor verneforslaget. Et par nær truede arter og noen få signalarter er registrert innenfor området, som oppnår én stjerne på artsmangfold grunnet et noe begrenset potensial for rødlistearter og et antatt relativt lavt artsmangfold i området som helhet.

Sakseåsen vurderes samlet som et regionalt verdifullt område og oppnår to stjerner (**).

I følge mangelanalysen for skogvern i Norge er det behov for ytterligere vern av lavereliggende skog. Denne mangelen oppfylles i høy grad, men ettersom skogen i Østfold nesten i sin helhet er lavereliggende, teller denne mangelen lite. I tillegg ligger verneforslaget i en del av landet med forholdsvis lite skogvern. I og med at kun en mindre del av området består av litt rike skogtyper og kjerneområdet utgjør en liten del av det totale arealet, vurderes mangeloppfyllelsen å være lav.

Feltarbeid

Det aller meste av området ble befart i løpet av en dag, med vekt på de potensielt mest interessante arealene rundt toppen og den sørvendte skrenten nedenfor Sakseåsen. Arealet helt i nord og helt i sør (bortenfor myrrealene) ble vurdert fra avstand.

Tidspunkt og værrets betydning

Undersøkelsestidspunktet var noe sent på året for enkelte artsgrupper, men ikke for sent for å fange opp vegetasjonstyper og en del viktige karakterarter. Været var pent med noen plussgrader, og var ikke til hinder for undersøkelsen.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Lokaliteten inngår i arbeidet med frivillig vern i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Østfold og grunneier. Det på forhånd avgrensede undersøkelsesområdet "Sakseåsen" omfattet et areal på 666 daa.

Tidligere undersøkelser

Halvparten av naturtypelokaliteten Dyvelen (BN00038349) ligger innenfor undersøkelsesområdet i nordøst (Naturbase 2018). Dyvelen er en lite påvirket intakt lavlandsmyr vurdert som viktig (B-verdi). To nesten overlappende MiS-figurer med liggende/stående død ved er utfigurert i Ørnedalen (NIBIO 2018). Noen svært få arter ligger innenfor undersøkelsesområdet på Artskart, og storfugl er den eneste forvaltningsmessige interessante arten registrert i området.

Beliggenhet

Sakseåsen ligger helt sør i Marker kommune, vest for Bøensfjorden, og ligger sør for Rakkestadveien mellom Seljedalsåsen, Lindalsåsen, Bergtjernet og Saksetjernet (inkludert).

Naturgrunnlag

Topografi

Området er dominert av Sakseåsen, med slak nordvendt side og bratt skrent og i sør, og inkluderer et flatt parti sørøst for toppen. Grensen går tett ved skrenten i Ørnedalen i sør og kutter den flatere nordre delen langs eiendomsgrænse og dels langs hogstflate, og inkluderer Saksetjernet, litt myr og en mindre kolle bakkenfor i nordvest. Området strekker seg fra 160 - 250 m o.h., hvorav de lavereliggende delene ligger under marin grense.

Geologi

Fattig diorittisk til granittisk gneis er dominerende, med noe rikere glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt sørøst for Sakseåsen, samt et lite belte med gabbro/amfibolitt nordvest for Saksetjernet. Rikere vegetasjon ble bare observert i bunn av skrenten sør for Sakseåsen. Bart fjell dominerer med litt løsemasser i form av tynt humus-/torvdekke i nord (NGU 2018a, b).

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: O2-Klart oceanisk, vektasjonsone: boreonemoral 100% (890 daa) .

Sakseåsen ligger i boreonemoral vegetasjonssone og i klart oceanisk vegetasjonseksjon.

Økologisk variasjon

Vegetasjonen er relativt lite variert med dominans av en type, mens den topografiske variasjonen er noe større. Samlet vurderes Sakseåsen som noe variert og ligger mellom én og to stjerner (*_**).

Vegetasjon og treslagsfordeling

Sakseåsen består hovedsakelig av barskog på lav og middels bonitet. Furuskog er klart dominerende, med bærlyngskog og røsslyng-blokkebærfuruskog som vanligste vegetasjonstyper. Noe lavskog forekommer på de skrinne arealene. Blåbærskog forekommer på mer middels bonitet, og her er skogen mer variert med innslag av bjørk og varierende mengder med gran. Rene granskogspartier forekommer sjeldent, og deler av granskogen i Ørnedalen er tydelig plantet. I deler av den sørvendte skrenten nedenfor Sakseåsen er det gode innslag av bjørk og osp, litt rogn, selje og et par eik og hassel. Gran og furu er også relativt vanlig i hele skrenten, som kan betegnes som boreal blandingsskog eller barskog med mye innslag av løvtrær. I bunn av skrenten er det stedvis granskog, men også med gode innslag av andre treslag. Vest i skrenten er ospeinnslaget relativt høyt, og kartlegges som en ospesuksesjon som er tilgrodd med gran. Svak lavurt forekommer i mindre partier i nedre del av skrenten nedenfor Sakseåsen. Litt vann (Saksetjernet) og myr forekommer nord i området. Myrrealene er ikke nærmere undersøkt, men den myra som omfattes av en naturtype (Dyvelen) ble oppfattet som en relativt fattige, gressdominert myr.

Det er kun sparsomme innslag av rik vegetasjon i området, og rikhet vurderes derfor som én stjerne (*).

Skogstruktur og påvirkning

Skogen er i snitt middels gammel uten nyere hogstinggrep eller beplantninger. Et par små arealer med granplantefelt forekommer i Ørnedalen. Skogen har nordvest for toppen av Sakseåsen ganske lite død ved, og den dødveden som forekommer er ofte lite nedbrutt, noe som tyder på omfattende tidligere hogster og manglende dødvedkontinuitet. Skogen her er dominert av furu med en snittdiameter på 25 cm. Noe gran kommer inn i varierende mengder, men er kun i et lite areal langs et fuktdrag dominerende treslag. Litt bjørk finnes spredt. Sørøst for skrenten ned fra Sakseåsens sørside (på flaten mot myra ved Vesletjern) er det en del ungskog mellom den middels gamle skogen, også her med ikke spesielt mye død ved og generelt dårlig kontinuitet. Her er det mer blandingsskog og noe mer variert treslagssammensetning, men fortsatt med furu som dominerende treslag. Nærmere skrenten og i (særlig) nedre del av skrenten er det derimot eldre skog, mest gran, men også en del furu og noe borealt løv, og med generelt mere og grovere død ved. Løvtremengden øker betraktelig i skrenten, som også har en del dødved og noe varierende alder på trærne, med blant annet flere gamle ospetrær. Det er svært få biologisk gamle trær i området, deriblant én gammel eik (eneste eik observert) og noen gamle og grove ospetrær stående i skrenten sør for Sakseåsen, samt en del eldre furutrær på toppen av Sakseåsen.

Det vurderes å være en del dødved i partier, og dødvedmengde oppnår to-stjerner, mens kontinuiteten vurderes som svak og får én stjerne. Treslagsfordelingen, gamle bartrær og gamle løvtrær vurderes alle som én stjerne, mens gamle edelløvtrær får null stjerner. Urørthet/påvirkning får to stjerner.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Sakseåsen. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Sakseåsen

Naturtype: Gammel boreal lauvskog - Gammelt ospesholt
BMVERDI: B

Areal: 50daa

Innledning: Lokaliteten er registrert i 2017 av Stefan Olberg i BioFokus i forbindelse med ordningen frivillig vern.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sør for Sakseåsen i Marker kommune i Østfold, og omfatter den sørvendte skrenten nedenfor toppen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten er avgrenset som gammel boreal løvskog - gammelt ospesholt, men har arealer som nok passer som boreal blandingsskog, gammel granskog og gammel furuskog. Fattige vegetasjonstyper er vanlig i området, noe som utelukker boreal blandingsskog som type i deler av arealet. Verdiene vurderes å være størst i tilknytning til ospesholtet vest i området, og osp er også spredt forekommende i mye av lokaliteten. Nærmest toppen av Sakseåsen er det gammel furuskog med noe innslag av død furuvev. I bunnen av skrenten er det stort sett dominans av gran, men med varierende innslag av borealt løv. Deler av skrenten består av bevokst blokkemark og noe areal med bergvegg forekommer også.

Bruk, tilstand og påvirkning: Middels gammel til gammel blandingsskog med en del død ved av særlig osp og gran. Deler av lokaliteten har noe ung skog som antagelig har kommet opp som følge av tidligere plukkhogster. Vestre del har størst naturverdier, med en del innslag av grove ospetrær opp mot 70 cm i diameter og en del ospelæger. I bunn av skrenten er det en del dødved av gran, mens øvre deler har noe dødved av furu. Furuetræne oppnår maksimal størrelse på 70 cm, mens gran opp mot 55 cm i diameter forekommer. Noen eldre bjørketrær og en gammel eik finnes også.

Artsmangfold: Potensialet for interessante arter er i hovedsak knyttet til død ved av osp og til dels andre treslag. Hvit vedkorallsopp (NT), skorpepiggsopp (NT) og stor ospeildkjuke ble observert på grove ospetrær/ospelæger. Spettehull i osp og enkelte solbelyste læger og gadd av gran og furu kan ha rødlistearter knyttet til seg. Eikebroddsopp vokser på død eikeved ved det eneste eiketreet påvist i skrenten.

Fremmede arter: Ingen fremmede arter er registrert.

Del av helhetlig landskap:

Verdivurdering: Størrelse og antagelig arts mangfold oppnår middels verdi, mens spesielle naturtyper og gammelskogselementer antagelig oppnår lokal verdi i verdsettingskriteriene for gammelt ospesholt. En vurdering av de andre naturtypene (gammel granskog og gammel furuskog) ville ha oppnådd en lavere vektning. Samlet gir dette en vurdering av området som viktig (B-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Naturverdiene ivaretas og videreutvikles på best måte ved at området overlates til fri utvikling. Det er derimot en viss trussel mot mangfoldet i området fra ung og middels gammel gran som er i ferd med å skygge ut ospesholtet i vest. Et eventuelt skjøtselstiltak kan derfor være å felle og til dels fjerne gran i de tettete ospesholtene i vest. Uttaket må i så fall skje med største forsiktighet, og noen felte grantrær kan gjerne få bli liggende igjen på lokaliteten. Fjerning av død ved i området bør ikke forekomme.

Artsmangfold

Mye av barskogen er antagelig lite interessant for krevende arter. Storfugl ble observert og enkelte rødlistearter knyttet til eldre skog med noe dårlig dødvedkontinuitet kan muligens likevel forekomme her. Det er dårlige forhold for lav- og mosearter i området, og svært lite hengelav (kun et par trær med et par strylav) ble sett på trær. På eldre gran ble gammelgranlav påvist. Verdifulle naturverdier finnes i første rekke i den sørvendte skrenten nedenfor Sakseåsen, der varmekrevende insekter og sopparter knyttet til dødved eller gamle trær kan forekomme. På et par grove ospelæger ble skorpepiggsopp (NT) og hvit vedkorallsopp (NT) påvist. Sistnevnte vokste også på en døende, grov osp. En annen grov osp hadde stor ospeildkjuke og spettehull, samt at et par ospetrær hadde hulldannelse med vedmuld i stammen. På dødved av eik var det noe eikebroddsopp, men med kun én eldre eik i skrenten (40 cm i diameter) er potensialet for et godt mangfold knyttet til eik dårlig. Enkelte rødlistede arter knyttet til furu kan forekomme på toppen av Sakseåsen og i øvre del av skrenten sør for toppen. Her finnes det noe grov, solbelyst furuvev, men dødvedkontinuiteten på furu er nok svak, og dermed er også potensialet for rødlistearter noe lavt. Samlet sett vurderes mangfoldet i Sakseåsen som relativt lite variert, men med et par påviste rødlistearter og et potensial for noen flere i kjerneområdet, vurderes arts mangfold til 1 stjerne (*).

Tabell: Artsfunn i Sakseåsen. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Biller	Cis dentatus			1	1 ₁
Sopper	Gloiodon strigosus	skorpepiggsopp	NT		1
	Hymenochaete rubiginosa	eikebroddsopp			1
	Lentaria epichnoa	hvit vedkorallsopp	NT		1
	Phellinus populicola	stor ospeildkjuke			1

Avgrensning og arrondering

Området er dominert av Sakseåsen og inkluderer et flatt parti sørøst for toppen og går i nordvest litt forbi Saksetjernet. Grensen går tett ved skrenten i Ørnedalen i sør og kutter den flattere nordre delen av toppen langs eiendomsgrense og delvis langs hogstflate. Grensene følger eiendomsgrenser, men i sørøst og i nordvest er grensen trukket mot henholdsvis yngre skog og mot topp av liten ås nordvest for Saksetjernet. I verneforslaget er arealer i sørøst og nordvest i undersøkelsesområdet utelatt grunnet arealer med fattig, ung til middels gammel skog uten noe særlig innslag av død ved. Verneforslaget er på 443 daa og området oppnår 1 stjerne (*) på størrelse. Arronderingen er ikke spesielt god med tanke på topografien, men de omkringliggende skogkvalitetene ser ikke ut til å være spesielt store.

Andre inngrep

En hytte ligger på østsiden av Saksetjernet, ellers er det ingen større inngrep i området.

Vurdering og verdisseting

Grunnet lite innslag av rik vegetasjon, få rødlistefunn og relativt lav dødvedkontinuitet er det på bakgrunn av skoglige kvaliteter vanskelig å gi lokaliteten en høy verneverdi. Blindheim m.fl. (2008) påpeker at hele Østfold generelt er så sterkt påvirket gjennom hogst at artsmangfoldet tilknyttet død ved og gammelskog er veldig utarmet. Det er likevel viktig å påpeke at lokaliteten har naturkvaliteter i form av en del grov død ved liggende/stående i en sørvendt skråning, noe som gir gode forutsetninger for enkelte rødlistede insekter og sopparter. De ulike parameterne oppnår stort sett mellom én og to stjerner. Sakseåsen vurderes derfor under noe tvil som regionalt verdifullt, noe som samlet gir to stjerner (**).

Tabell: Kriterier og verdisseting for kjerneområder og totalt for Sakseåsen. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdisseting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slagsfordeling	Topografisk-variasjon	Vegetasjons-variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Sakseåsen	**	**	*	*	**	0	**	**	*	*	**	-	-	**
Samlet vurdering	**	**	*	*	*	0	*	**	*	*	*	*	**	**

Mangeloppfyllelse

Kjerneområdet er relativt stort (50 da), men kun ca. 10 da av kjerneområdet har gode kvaliteter i dag som gammel boreal løvskog. Kjerneområdet utgjør ca. 11 % av totalarealet, mens gammel boreal løvskog bare utgjør noe over 2 % av totalarealet til Sakseåsen.

I følge mangelanalysen for skogvern i Norge er det behov for ytterligere vern av lavereliggende skog (Framstad m.fl. 2017). Denne mangelen oppfylles i høy grad, men ettersom skogen i Østfold nesten i sin helhet er lavereliggende, teller denne mangelen lite. I tillegg ligger verneforslaget i en del av landet med forholdsvis lite skogvern. I og med at kun en mindre del av området består av litt rike skogtyper og kjerneområdet utgjør en liten del av det totale arealet, vurderes mangeloppfyllelsen å være lav.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Sakseåsen

Naturtype - fylkesvis ansvar: Middels mangeloppfyllelse

Internasjonale ansvarstyper: Ingen mangeloppfyllelse

Restaureringsarealer: Lav mangeloppfyllelse

Artsmangfold: Lav mangeloppfyllelse

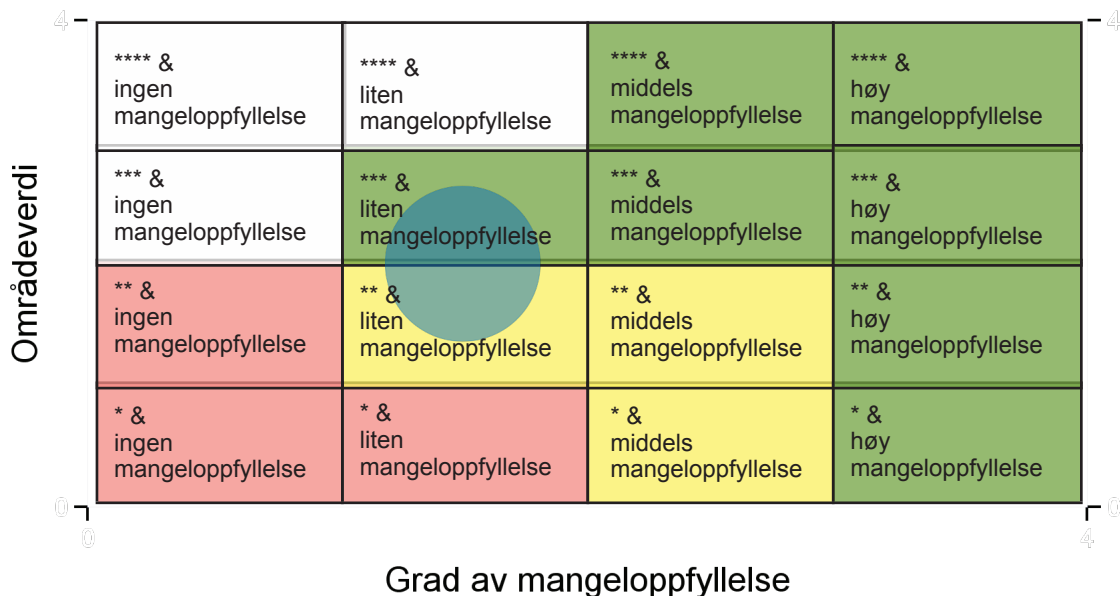
Generelle mangler (lavlandsskog, rik skog/høybonitetsskog og gammelskog): Lav mangeloppfyllelse

Generelle mangler i kombinasjon med naturtyper som skal prioriteres lavere: Lav mangeloppfyllelse

Storområder: Ingen mangeloppfyllelse

Totalvurdering mangeloppfyllelse: Lav mangeloppfyllelse

Figur: Blå sirkel angir området Sakseåsen sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangelloppfyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren gir en indikasjon på om området bør vurderes for vern*.

* Områder som i dag har lav naturverdi (0 og *) kan potensielt ha egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, ha få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, fordi det allerede er vernet mange slike områder i en region. Forvaltningen bør derfor skjele til våre vurderinger av mangelloppfyllelse når det skal bestemmes om den bør vernes eller ikke. Figuren over er ment som en veiledende hjelp i dette arbeidet. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør området vurderes nøyer. Ligger den blå sirkelen over røde felter er det lavt faglig grunnlag for vernet. Hvite felter angir kombinasjoner som svært sjeldent eller aldri er realisert.

Referanser

Artskart 2018. Artsdatabanken & GBIF Norge, internett. <http://artskart.artsdatabanken.no/default.aspx>

Blindheim, T. (red.), Abel, K., Bendiksen, E., Brandrud, T.E., Gaarder, G., Heggland, A., Hofton, T.H., Klepsland, J.T., Larsen, B.H., Reiso, S. & Røsok, Ø. 2008. Skogregistreringer på utvalgte eiendommer i 12 fylker under ordningen med "frivillig vern" i 2006 og 2007. - NINA Rapport 354: 333 s.

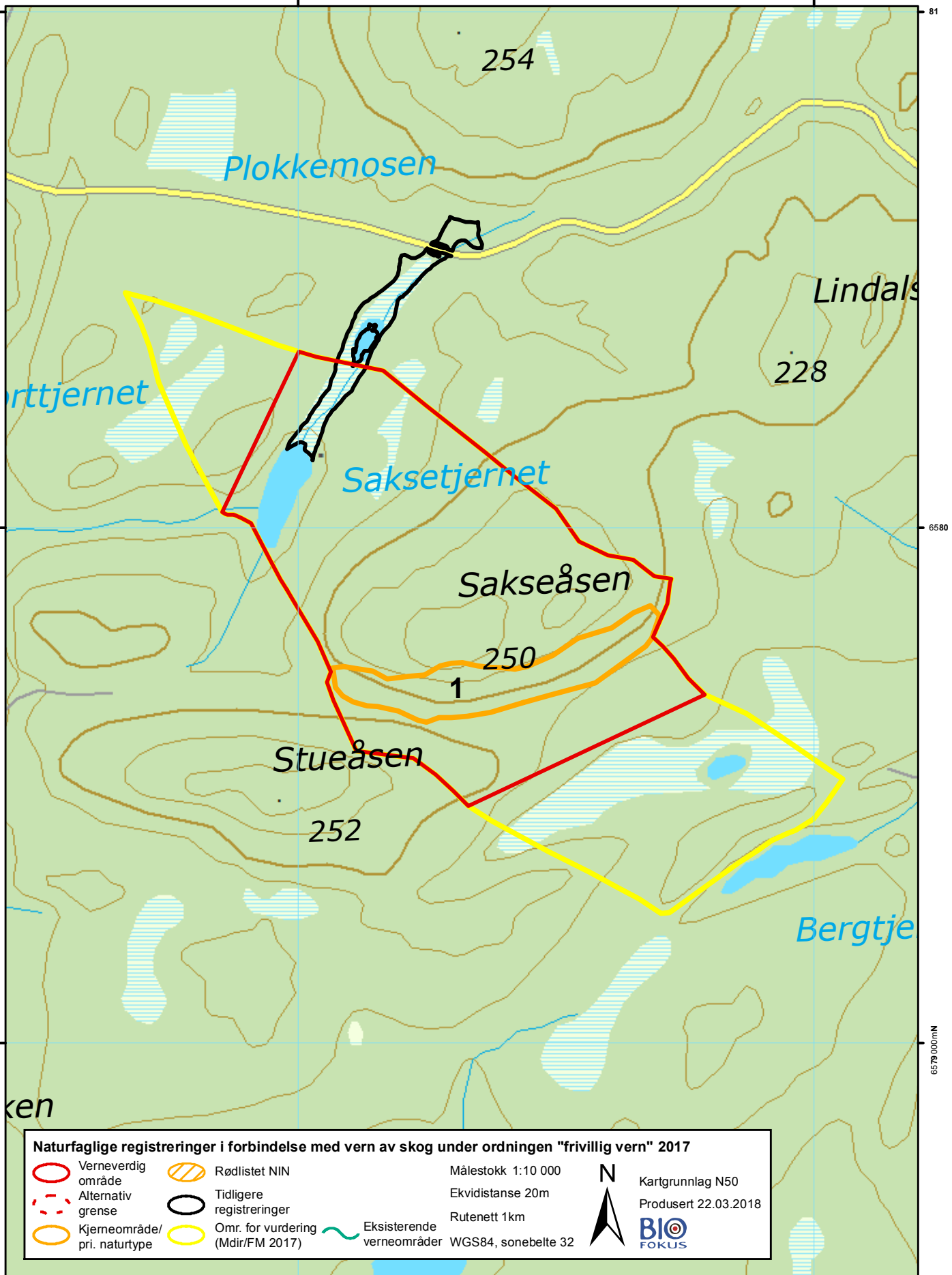
Framstad, E. (red.), Blindheim, T., Granhus, A., Nowell, M., Sverdrup-Thygeson, A. 2017. Evaluering av norsk skogvern i 2016. Dekning av mål for skogvernet og behov for supplerende vern. NINA Rapport 1352. 149 s.

Kilden. <https://kilden.nibio.no/>

Naturbase 2018. Miljødirektoratet, internett. Tilgjengelig fra: <http://kart.naturbase.no/>

Norges Geologiske Undersøkelse 2018. Berggrunnskart på nett, Norges Geologiske Undersøkelse. Tilgjengelig fra: http://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/

Norges Geologiske Undersøkelse 2018. Kart over løsmasser, Norges Geologiske Undersøkelse. Tilgjengelig fra: http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/

Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog under ordningen "frivillig vern" 2017

Verneverdig område	Rødlistet NIN	Målestokk 1:10 000	Kartgrunnlag N50 Produsert 22.03.2018
Alternativ grense	Tidligere registreringer	Ekvidistanse 20m	
Kjerneområde/pri. naturtype	Omr. for vurdering (Mdir/FM 2017)	Rutenett 1km	
	Eksisterende verneområder	WGS84, sonebelte 32	

Bilder fra området Sakseåsen

Gode ospekvaliteter finnes i den sørvendte skrenten vest i kjerneområdet Foto: Stefan Olberg

Bærlingsskog med dominans av furu på nordsiden av Sakseåsen Foto: Stefan Olberg

Grandominert blokkemark i sørvendt skrent i kjerneområdet Foto: Stefan Olberg

Sakseåsen sett fra kollen nordvest for Saksetjernet Foto: Stefan Olberg